

CIRIL OBERSTAR

Spominske luknje

Gummo (1997)

Na nedavnem festivalu kratkega filma FeKK v Ljubljani si je bilo mogoče ogledati kratek programski sklop compilacijskih filmčkov s spletnega portala **Memory Hole**. Izdelali so jih video arhivarji in aktivisti, ki so združeni pod imenom *Everything is Terrible!*. Član kolektiva Dimitri Simakis je v enem od intervjujev pojasnil, da se je ideja o zbiranju zavrženih posnetkov razvila med študijem na Univerzi Ohio, ko so s prijatelji zimske večere preživljali ob ogledu najbolj nenavadnih posnetkov z VHS kaset, najdenih na garažnih razprodajah, boljših sejmi in v starih videotekah. Potem so se po srečnem naključju dokopali do videov, ki so jih ljudje pošiljali mreži ABC za televizijsko oddajo *America's Funniest Home Videos*, a jih uredniško sito zaradi neprimernosti ni pripustilo v eter.

Ime projekta, *Memory Hole*, so si izposodili pri Orwelovi negativni utopiji, romanu *1984*, kjer partija, ki je na oblasti, v posebnih sobah vzpostavi »spominske odprtine«, kamor poniknejo vsi zgodovinski dokumenti, ki ne potrjujejo aktualne politične usmeritve. Namesto njih uslužbenci proizvedejo nove, lažne dokumente, s pomočjo katerih za nazaj spreminjajo potek zgodovine. Kolektiv *Everything is Terrible* je Orwelovo spominsko odprtino preobrnil kot rokavico od znotraj navzven in počne ravno nasprotno kot tam partija. Tistemu, čemur so komisije na televizijski mreži ABC namenile pozabo, podeljuje novo življenje. Od junija 2017 vsak petek objavi nov video oziroma kompilacijo posnetkov, ki jih z minimalnimi posegi montaže in dodanega zvoka na novo predstavi številnim sledilcem njihovega YouTube

kanala. Kot je v festivalskem katalogu opisal Robert Kuret, gre za »posnetke, ki so bili preveč odpuljeni, temačni, kontroverzni, butasti, blazni, srh zbujajoči, misteriozni, da bi prišli na TV. Ti posnetki so na Memory Holu postali kulturni minutni kolaži bizarnosti«.

Memory Hole je veliko več kot internetni koš za televizijsko smetje, postal je priča obstoja hrbtna plate ameriške vizualne zgodovine, ki v tako surovi obliki doslej še ni bila postavljena na ogled. Posnetki pričajo o neverjetnem zbližanju humorja, voajerizma in okrutnosti. Tako v kompilacijskem videu z naslovom *Stuck* vidimo posnetek otroka, ki je z zadnjico obtičal v WC školjki, iz katere se prestrašen in objokan neuspešno skuša izvleči, medtem ko ga starši snemajo, namesto da bi mu pomagali. Potem se enako ponovi z otrokom v pločevinastem košu za smeti, ki se ne joče več, ampak le obupano vpije ... Serijo človeškega neugodja prekinjajo krava, ki je z glavo ujeta v deblu drevesa, kača, ki je glavo vtaknila v pločevinko in je zdaj kljub zvijanju ne more spraviti s sebe, ter še nekaj drugih bizarnosti telesnega neugodja živali in ljudi. Na nekem drugem posnetku z naslovom *Stara mama bo umrla* najdemo starejšo gospo, ki nepremično stoji pred lesenim zidom, obkrožena z ducatom barvnih balonov, njen sin (morda vnuk) pa vanje meče tomahavke in z izjemo enega meta balona nikoli ne zgreši. V finalu videa babica napihuje balon, medtem ko iz *offa* zaslišimo glas, »bodi pri miru, zdaj se zabava šele začenja«, in zadnja natančno namerjena sekira razpoči balon ob njenih ustih.

Memory Hole

Krutost, ki jo nastopajoči izvajajo nad sabo, nad svojimi telesi, nad otroki, babicami in okoljem na splošno, se lahko primerja le še z okrutnostjo, s katero jih je kapitalizem kot odvečno delovno silo izrinil na rob družbe. Avtorji teh posnetkov namreč v večini pripadajo najnižjim družbenim slojem. Tako se udejanja tendenca, ki jo je v svoji analizi kulturne industrije pravilno predvidel Adorno: »Zla ljubezen ljudstva do tega, kar mu je prizadejano, še celo prehiteva pamet instanc.«

Edina vrsta filma, ki lahko parira temu žanru zavrženih posnetkov, je risani film. V risankah, kakor je nekje pripomnil Adorno, »med navdušenim odzivanjem občinstva glavno osebo mečejo naokrog kot cunjo. Tako se kvantiteta organizirane zabave prelevi v kvaliteto organizirane okrutnosti.« Toda od njegove dobe do časa, ko so nastajali posnetki *Memory Hole*, je očitno prišlo do pomembnega obrata. Če so v povojnih ZDA »Racman Jaka v risankah in nesrečniki v realnosti [filma] dobivali batine zato, da bi se gledalci navadili na svoje«, so gledalci v osemdesetih in devetdesetih prejšnjega stoletja te metode zatiranja že posvojili in se jih naučili tudi že posneti. Tu je družbeno nasilje nad posamezniki ponotranjeno do te metre, da je težko ločiti med sistemskimi poškodbami duha in samopoškodbami, ki si jih avtorji posnetkov mazohistično zadajajo, da bi svoje trpinčenje ponudili v užitek drugim.

Proti vsem pričakovanjem pa se je ob gledanju kompilacijskih filmčkov internetnega kolektiva *Everything is*

Terrible! za trenutek vseeno zazdelo, da imajo te nenavadnosti in bizarnosti tudi pozitivni moment. Na neki način bi jih bilo mogoče označiti za čisto pravi izvir plebejske kreativnosti. Nekatere domislice, kakršna je ples para, oblečenega v bele skafandre, pri čemer sta njuni glavi med seboj povezani z belo cevjo, mejijo že skoraj na subverzivnost plebejskih žanrov, ki jim je Darko Suvin pripisal iznajdbo utopične alternative. Vsekakor pa je ta plebejska kreativnost, splošno zaničevana v umetniških krogih, konec devetdesetih postala stilistična podlaga, ki jo je Harmony Korine ovekovečil s prelomnim filmom *Gummo* (1997). Kdo se ob *Memory Hole* ne bi spomnil tistega posnetka iz *Gumma*, v katerem Solomon s krožnikom špagetov boloneze sedi v kadi, polni umazane vode, medtem ko mu mati šamponira lase, v ozadju pa je lepo viden kos slanine, prihranjen za kasneje, ki je s selotejpom prilepljen na modre ploščice. Ali pa posnetka skupnega nastopa sina z utežmi in mame, ki v prevelikih čevljih pleše step pred ogromnim ogledalom v kleti, med košarami umazanega perila, sredi odvečnih stvari in druge navlake.

Uredniki televizijske oddaje *America's Funniest Home Videos* bi zagotovo tudi ta dva posnetka zavrgli kot VHS ekstremizem, ki ne sodi na ekrane pravovernih gledalcev, in nas tako mimogrede prikrajšali za mojstrovino desetletja, kot so nas že skoraj prikrajšali za vpogled v najbolj bizarne domislice najnižjih slojev družbe.